

Hur Nya Testamentet blev till.

Fr.o.m. den 12 januari och till årets slut kan du delta i en genomläsning av hela NT. Man kan läsa på många sätt: slumpmässigt med tumverser eller mannakorn alternativt enligt förlagsproducerat material för daglig andakt eller bibelstudium. Man kan också läsa i följd. Är det första gången du sträckläser böckerna kan du bereda dig på oväntade upptäckter. Det kan vara intressant att i förväg veta lite om NT och dess tillkomst. De 27 böckerna är författade under en 60-årsperiod från år 50 e.Kr. och in på första decenniet på 100-talet. Paulus alla **brev** kom först. De är adresserade till namngivna församlingar eller personer. Övriga brev – de katolska - är rundskrivelser. **Evangelierna** och **Apostlagärningarna** berättar om Jesu liv och verksamhet respektive om den kristna kyrkan under dess första 40 år. Evangeliernas tillkomst är speciell. Det återkommer jag till i nästa kommentar. Sist har vi Uppenbarelseboken – en alldeles speciell litteraturform, som kallas **apokalyps**.

Vi ska nu följa de 27 böckernas väg in i NT. Alla är skrivna på den tidens världsspråk, **grekiska**. Man skrev **för hand** med penna av vass och bläck tillverkat av sot på papyrer – hopklistrade remsor av **papyrusgräs**. Ett brev präntades i spalter på ena sidan av ett flera meter långt ark, som hoprullat var lätt att transportera. I övrigt hade man slutat med **bokrullar** och övergått till att skriva på båda sidorna av fyrkantiga papyrusark, som häftades ihop till en **codex** – det vi kallar bok. Den var lättare att läsa i, och man förbrukade mindre av den dyra papyrusen. Det förekom att man återanvände gamla rullar och skrev ny text på den ojämna avigsidan. För att få fler exemplar måste man **för hand skriva av** originalet. Texten dikterades då för flera skrivare samtidigt. På handstilen kan man se att flera skrivare ibland har medverkat i samma avskrift. Från 300-talet ersattes papyrus med pergament – ark av läder.

Alla NT:s böcker **fanns alltså i skrift strax efter år 100**, men författandet av nya skrifter – evangelier, brev, apostlaakter och apokalypter – fortsatte. Redan under 100-talet började kyrkoledarna och församlingarna att **likställa skrifterna med Gamla Testamentets böcker** – Den Heliga Skrift. Vid den här tiden var medelhavsområdet en smältdegel för kulturer, religioner, filosofier, mysterier och vetenskaper. Det var en uppenbar risk att kristendomen skulle ta intryck av **synkretismen** (religionsblandningen) och mista sin äkthet. De tendenserna märktes allt tydligare. Innehållet i de nya skrifterna blev allt mer legendlikt och med gnostiska inslag. På den tiden var det inte ovanligt att ge ut skrifter i en annans namn – helst en auktoritets, kanske en apostels. Petruskrifterna ökade, fast han sedan länge var död. Under 200-talet blev det därför nödvändigt att börja skilja ut vilka skrifter som var användbara. **Urvalsprocessen** – att fastställa vilka skrifter som skulle utgöra rättesnöre, **Kanon**, pågick i nära 300 år ledd av de s.k. kyrkofäderna. Olika kyrkoledare uttalade sig om **skrifternas äkthet** och listade vilka skrifter man ansåg skulle utgöra kanon. Två exempel: kyrkoledaren och läraren Origenes i Alexandria (omkring 200 e.Kr.) skilde mellan allmänt erkända och omstridda skrifter. 100 år senare förtecknade biskop Eusebius i Cesarea tre grupper: allmänt erkända, omstridda och oäkta. Uppenbarelseboken, Jakobs, Judas och

Petrus andra brev samt Johannes andra och tredje brev förblev länge omdiskuterade. På kyrkomötena i Hippo (393) och Kartago (397) **fastställdes kanon**, och därmed var kanonprocessen avslutad. Det fanns ett Nya Testamente. De argument som användes i diskussionen var **om läran var rätt, Om boken direkt eller indirekt gick tillbaka på en apostel samt om den var vida spridd och använd.**

Att NT måste skrivas av för hand begränsade spridning. Först med boktryckarkonsten på 1400-talet blev biblar vanliga. En annan konsekvens var att det kunde uppstå felskrivningar medvetet eller på grund av slarv. Man kan t.ex. upptäcka att skrivaren utjämnat skillnaden mellan två textställen, som verkar handla om samma sak genom att kopiera meningar från ett evangelium till ett annat. Det upptäcktes när man jämförde yngre handskrifter med äldre. Av den anledningen avlägsnade man i 1917 års svenska översättning 16 verser i NT. Därför saknas t.ex. verserna 17:21; 18:11; 23:24 i Matteus. En dröm vore att ha tillgång till originalhandskriften. Tyvärr får vi nöja oss med att vid nyöversättning använda **så gamla skriftfynd som möjligt**. Fyndmaterialet är stort, och fortfarande händer att man gör nya fynd. Det hittills äldsta fyndet gjordes i Egypten och innehåller en bit av Johannes evangelium. Det har daterats till år 125 e.Kr. Av hela eller nästan hela bibeln är de äldsta fynden från 300-talet e.Kr. : **Codex Vaticanus** är hittad i Egypten och förvaras i Vatikanbiblioteket och **Codex Sinaiticus** hittades i Katarinaklostret och förvaras i British Library. Där förvaras också Codex Alexandrinus som daterats till 400-talet. Det är mycket tidigt jämfört med andra texter från antiken t.ex. av filosofer som Platon eller Aristoteles. Det är en garanti för att innehållet är så nära originalet som möjligt. På svenska har NT funnits sedan 1526. Både den och senare översättningar utgick från latinska och tyska översättningar – inte grundtext.

Den nu officiella svenska översättningen NT 81, bygger på de bästa grekiska skriftfynden. I handskrifterna är böckerna skrivna i en följd utan indelning och rubriker. Kapitelindelningen utfördes av ärkebiskop Stephan Langton i Canterbury på 1200-talet, då man fortfarande skrev för hand. I samband med en bibelutgåva 1551 av den franska bokförläggaren, Robert Stephanus, användes första gången indelning i numrerade verser. Kapitel- och versindelningen är internationell och alltså lika på alla språk.

Bibelkommissionen bakom NT 81 har utrustat den med konkordens (parallellställen), noter (kommentarer på varje textsida) och hänvisningar till en omfattande uppslagsdel. Av dessa får du utmärkt hjälp att förstå texten. Vid tryckningen av den första upplagan var dessa inte färdiga, och fortfarande säljs tyvärr upplagor utan dessa hjälpmedel. Se till att du får med dessa, om du behöver en ny bibel.